

Asia: VN/33074/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Etelä-karjalan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä alkoholilain muuttamiseksi. Otamme kantaa alkoholin toimitukseen liittyviin säädösesityksiin eli lähinnä pykäliin 35 a, 37, 40 ja 42 a. Säädöksissä mahdollistettaisiin alkoholijuominen toimitus esim. koteihin klo 9-21 välisenä aikana. Toimittamista säädeltäisiin mm. niin, että alkoholia ei luovuteta alle 18 vuotiaille tai henkilöille, joiden päihtymys on selvästi havaittavissa tai he käyttäytyvät häiritsevästi.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue ei puolla esitettyä uudistusta. Vetoamme juuri niihin seikkoihin, joita on kuvattu hallituksen esityksen perusteluissa ja vaikutusten arvioinneissa. On olemassa suuri riski sille, että alkoholin kotitoimitusmahdollisuus lisää alkoholin kulutusta. Kun kulutus kasvaa, myös haitat ja niiden hoidosta aiheutuvat julkiset kustannukset kasvavat. Hallituksen esityksessä kiinnitetään aivan oikein huomiota siihen, että Suomessa alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolee asukaslukuun suhteutettuna ihmisiä yli kolminkertainen määrä Ruotsiin ja Norjaan verrattuna. Alkoholi on myös monien sairauksien taustatekijä. Lakiesityksellä voi olla alkoholihaittoja lisäävä vaikutus erityisesti niiden henkilöiden kohdalla, jotka käyttävät jo entuudestaan alkoholia paljon.

Väestö ikääntyy, ja vanhuusikään on tulossa sukupolvi, joka on tottunut arjessaan käyttämään alkoholia aivan eri tavalla kuin edelliset sukupolvet. Iän myötä alkoholin sietokyky alenee ja säännöllisen alkoholikäytön riskit ja haitat kasvavat merkittävästi. Muun muassa riski kotitapaturmiin kasvaa. Alkoholin kotiin tilaamisen mahdollisuus voi lisätä monen ikäihmisen alkoholin käyttöä, kun kauppaan ei tarvitse lähteä.

Hallituksen esityksessä myös kuvataan hyvin sitä, että monella alkoholiongelmista kärsivällä alkoholijuomien hankinta on edellyttänyt ajokuntoisena olemista, mikä ei alkoholijuomien toimituksen myötä olisi enää välttämätöntä. Mikäli alkoholijuomien toimituksissa lain ehtojen

täyttymistä ei kyetä riittävästi varmistamaan, on riski, että alkoholiriippuvuudesta kärsivien alkoholinkulutus lisääntyy, jos alkoholin hankintaa varten ei enää ole tarvetta olla välillä selvänä.

Esityksessä säädetään, että alkoholia ei saa luovuttaa päihtyneelle. Kuitenkin esityksessä todetaan aivan oikein, että päihtymystilan arviointi on huomattavasti vaikeampaa alkoholijuoman toimituksen yhteydessä, sillä alkoholijuomat luovuttava henkilö ei pysty tarkkailemaan päihtyneen henkilön tuntomerkkejä samalla tavalla kuin myymälässä. Alkoholijuomien toimitus voikin johtaa joillain henkilöillä juomistilanteiden pitkittymiseen ja suurien alkoholimäärien juomiseen tilauskerralla.

Suomen erityispiirre moneen muuhun maahan verrattuna on se, että alkoholijuomien tyypillisin juomistilanne on kotiympäristö. Esitys voisi edelleen lisätä alkoholinkäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa. Alkoholi on merkittävä lähisuhdeväkivallan taustatekijä. Mikäli esitys lisäisi alkoholin käyttöä erityisesti kotiolosuhteissa, myös riski lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen on merkittävä. Suomi on jo nyt synkkä alue lähisuhdeväkivallan esiintyvyydessä verrattuna muuhun läntiseen Eurooppaan.

Siteeramme suoraan sivulta 16 vaikutusten arviota koskevaa tekstiä: "Suomessa on tällä hetkellä arviolta 65-70 000 lasta (noin 6 % alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla vanhemmilla on päihdeongelma. Vanhempien päihdeongelmista kärsineiden lasten mielenterveysongelmien riski 13-17-vuotiaana on noin puolitoistakertainen ja haitallisen päihteiden käytön riski kaksinkertainen verrattuna lapsiin, joiden vanhemmilla ei ole päihdeongelmaa. Alkoholista aiheutuvat negatiiviset vaikutukset lapsiin ja nuoriin eivät liity kuitenkaan ainoastaan vakavasti päihderiippuvaisten vanhempien lapsiin. Monissa perheissä myös alkoholin riskikäyttö on yleistä. Perheissä, joissa riskikäyttöä esiintyy, kasvaa myös riski lasten ja nuorten kokemalle turvattomuuden tunteelle, erinäisille pelkotiloille ja heitä koskevan huolenpidon laiminlyönnille. Jos alkoholin käyttö kotioiloissa lisääntyy esityksen seurauksena erityisesti sellaisissa perheissä, joissa vanhemmalla on alkoholiongelma tai alkoholin riskikäyttöä, voi myös lasten hyvinvointi heikentyä kyseisissä perheissä."

On siis ilmeistä, että on suuri riski sille, että esitetty uudistus lisää lasten ja nuorten pahoinvointia, ylisukupolvista syrjäytymistä ja myös lasten ja nuorten omaa alkoholin käyttöä. Lasten ja nuorten syrjäytymisestä ja henkisestä pahoinvoinnista aiheutuva palvelutarpeen kasvu olisi tietysti ensi sijassa inhimillisesti surullista, mutta myös kasvattaisi hyvinvointialueiden kustannuksia muun muassa lastensuojelun ja lasten- ja nuorten mielenterveyspalveluiden ja sosiaalityön lisääntyvinä kustannuksina.

Positiivisena uudistuksena näemme 65 §:n uudistamisen. Pykälään lisättäisiin edellytys poliisin valvontaviranomaisille antaman virka-apun maksuttomuudesta. Nykyään esimerkiksi poliisin alkoholilain perusteella antama virka-apu on maksullista. Kaiken kaikkiaan lainsäädännössä tulisi säätää viranomaisten toisilleen antaman lakisääteisen virka-apun olevan maksutonta.

Yhteenvetona Etelä-Karjalan hyvinvointialue toteaa edellä mainituilla perusteilla, että alkoholin kotitoimitusta ei tulisi lainsäädännössä mahdollistaa. On olemassa suuri riski, että uudistus kasvattaa alkoholin kokonaiskulutusta, riskiryhmien alkoholin kulutusta, alkoholihaittoja ja -sairauksia sekä kasvattaa hyvinvointialueilla sekä sosiaali- että terveyspalveluiden kustannuksia ja siksi heikentää hyvinvointialueiden taloutta.

Kirmanen Tiina
Etelä-Karjalan hyvinvointialue